

1 V senci Mavričnega samoroga

Dolgoletni znanki, Ingrid in Olga, sta me na lepem začeli pogosteje vabit na večerje. Ob snidenju sta me pomenljivo objemali, da se mi je kmalu zasvitalo, katero vprašanje sledi. Iskali sta darovalca.

Tuhtal sem dneve in noči. Doživeti rast novega bitja? Takole iz nič? Geji večinoma ne damo kaj dosti na otroke. Ampak ideja se sliši privlačno. Prva umetnica, druga naravoslovka. Uravnotežen par, idealno. Norvežanka in Slovenka. Ena ženstvena, tadruga bolj možača. Obe okoljski aktivistki in hardcore veganki. Takrat mi je to zvenelo nadvse krepostno.

Ure in ure smo debatirali. Ingrid bi rodila, Olga posvojila. Nič lažjega tukaj v Belgiji. Otrok naj bi me poznal, bival pri meni en vikend na mesec, sta predlagali. Ampak, razmišljam, ali lahko kaj ponudim temu otročku? Kaj, če bo fantek? Nogometa pa res ne znam. Sem pa zato iz ustvarjalnega testa, odličen v risanju, klavir igram, pojem tudi dobro, na ducate pesmic vem. Zagotovo si bom vzel čas zanj. Pomagal bom, da zraste v zdravo, pošteno osebo. Bolj sem premleval, bolj sem si želel, da bi načrt uspel.

Le kaj bi lahko šlo narobe? Saj se vendar poznamo že leta. Podpisali smo pogodbo, zalili s penino. Zaprl sem se v sobo. Bo uspel ta čudež, spočetje iz kozarčka? Presenetljivo, ni bilo treba dolgo. Radosten, a s strahospoštovanjem sem čakal na prihod štruce. Da bi le vse šlo gladko, sem vsak večer prosil stvarstvo. Na ultrazvoku nista želeli izvedeti spola. Vsaj tako sta rekli. Ravno je zaprisegel Trump, ko se je rodil fantič. Luka. Letos je dopolnil štiri leta.

To je vse, kar vem o njem.

Začelo se je počasi, približno leto po rojstvu. Dotlej sem ga pazil enkrat na teden popoldan. Vzdušje je bilo veselo, počutil sem se dobrodošlega. Dobivali smo se na večerjah, občasno hodili na sprehode. Kazalo je, da je moje druženje z otrokom nekaj zaželenega. Pazil sem, da nisem prihajal nenapovedano, klicaril ali se kakor koli vsiljeval.

S krhkim bitjecem v naročju sem se sprva počutil štorasto. Kazal sem mu slike metuljev na steni in mu vzpodbudno prigovarjal, upajoč, da ne sprožim sirene. Pa je bil zadovoljne narave, hitro sem ga spravil v smeh. Vesel dojenček si bil, Luka! Vlekel si me za brado, ko sem te polagal v voziček. Tvoje modre očke so zrle v nebo in se čudile hitrim belgijskim oblakom, od navdušenja si brcal in krilil in brbljal, dokler te ni premagala moja uspravanka. Ko si dobil zanesljivejše nogice, si tekkel k mojemu ogromnemu kolesu in preučil vsak vijak. Potem si zaklical »ta!« in s prstom pokazal na bližnji kanal, kamor sem te peljal gledat čolne in vodne ptice.

Nekajkrat sem imel občutek, da je Olga nekoliko zadržana. Si samo domišljam? Morda je samo zaščitniška in nadzoruje, da mi ne bi otrok padel iz rok? Saj sem je navajen možače. S telesno govorico težkega frajerja. Z gestami jeznega varnostnika, kot da bo vsak hip nekoga pritisnil. Kot taka mi je bila zanimiva. Lahko bi stala na vratih kakšnega nočnega kluba.

Poznala sva se še iz študentskih časov, preden je odšla v Belgijo. Ko sem se tudi jaz preselil tja, sva se začela pogostejše družiti. Prvo leto sva hodila na kick-boxing v neki skvot. V meni se nekako ni našlo dovolj agresije za ta šport. Olga je ob petkih prostovoljno pomagala v javni veganski kuhinji. To so ti okupirani prostori, pografitani in polni plakatov z raznimi slogani proti kapitalizmu. Za strpnost, enakost, za vključenost! Redko sta zamudili kak pohod za človekove pravice. Občasno sem vprašal, ali se lahko pridružim. »*Vsak je dobrodošel pod mavričnim samorogom*«, je rekla Ingrid.

Nekoč sem v njeno vegansko stanovanje nehote prinesel jogurt in je v hipu postala zadirčna. Zнала je biti tudi prijetna, zabavna. Niti slučajno nisem videl razloga, da bi mi lahko kaj zamerila, glede otroka. Pojma nisem imel, da se nekaj kuha.

Dolgo ni ničesar rekla. Enkrat sem v e-pošto priložil slike majhnega sebe. To jo je menda razkačilo. Spregovorila je šele pol leta kasneje, ko smo končno sedli k pogovoru: »*Ne vem, zakaj bi morala jaz to gledat!*« V glasu se je čutil bes.

Spomnil sem se njenih občasnih pripomb po prihodu Lukca. »*Kako je bil grd, ko se je rodil.*« In drugič, »*Kako je smrdel.*« Vse to sem napol preslišal ali vzel za hec. Mali je bil večinoma dobre volje. In jaz tudi. Odlično sta skrbeli zanj, red je bil pri spanju in hrani. Izdelali sta mu razne lesene igračke. Pohvalil sem, kako dobro ga vzgajata. Odziv je bil nekoliko hladen, pa se niti nisem zavzel.

Sosedje so me na stopnišču vprašali: »*Je tvoj?*« Ja, povem, ampak ima dve mami. Olga je dolgo zatem obelodanila, da je bil ta moj odgovor nekaj nezaslišanega. Kaj pa naj bi drugega odgovoril. Sami sta bili zapisali v pogodbo »*Jaka bo otroku znan kot oče*«. Nista mi bili dali nobenih navodil. Niti nisem pomislil, da kaj delam narobe.

Nekajkrat sem na kamero poklical svoja starša, tisoč kilometrov stran. Mama je razneženo čebljala z Lukcem. Medtem se mi je zdelo, da je Olga ven odnesla smeti in da je veter zaloputnil vrata. Tisti dan je bila nekam nepotrpežljiva. Ni se mi posvetilo. Zdaj vem, da ni bil preprih. V jezi je zapustila stanovanje, treskajoč z vrati. Ingrid je bila takrat še spravljiva in prijazna. Predlagala je zabavne reči, na primer naj se s tamalim kopam v banji.

Kmalu po prvem rojstnem dnevu sta se z otrokom preselili na Norveško. To je bilo načrtovano od začetka in me ni motilo. Služba prek spleta mi omogoča neomejena potovanja. Zatem sem jih večkrat obiskal. Hkrati pa se je skoraj neopazno že nekaj pripravljalo. Med sprehodom po mestu Ingrid nedolžno, mimogrede pripomni: »*Ne veva, kako naj ljudem razloživa, kdo si ti?*« V tem nisem videl težave. Povej, da sem friend iz druge države. Naslednji dan: »*Ne želiva, da naju Luka kliče mama.*« Moral bi že zaslišati alarm, pa ga nisem.

»*Ali tvoji starši pritiskajo nate?*« Šele ob tem vprašanju sem se nekoliko zamislil. Hm, moji so veseli poslanih fotografij, zanimajo se za Luko. Tega pa res ne vidim kot pritisk. Saj smo vendar podpisali, da lahko srečajo tega otroka.

Nevede in nehote sem postajal moteč. Bolj ko je Luka rasel in prepoznaval osebe, bolj sem postajal nezaželen. Prejel sem daljše pismo: »... *Nočeva, da bi bil Luka zmeden. Zato bova odslej vsem rekli,*

da nima očeta. ... Ker je beseda oče obremenjena z velikimi pričakovanji...« Hm, nikoli nisem rekel, da hočem biti tako imenovan. Sami sta navedli v pogodbi, da bom otroku znan kot oče.

Jeseni prvič nista več dvignili telefona. Vztrajal nisem. Že tako sem ju redko klical. Kasneje sem izvedel Olgin komentar, medtem ko sem zvonil v prazno: »Pa kaj že spet hoče?«

Postalo mi je jasno, da je so na obzorju temni oblaki. A vzrok je bil nejasen. Določili smo datum za temeljit pogovor. Vzdušje ni bilo več prijetno. Med večerjo smo se delali, kot da nič ni. Nato smo odprli vino in prvič sem zaslišal zaskrbljujoče izjave. Olga, (ki ni biološka mati), pove, da se bori sama s sabo. Po rojstvu ni želela, ni mogla na ulico z Lukcem v vozičku. Niti ni mogla fantka poljubiti. Niti ne more govoriti z njim slovensko. Edino v imigrantski angleščini.

To me je ujelo nepripravljenega. Vedno sem zelo pazil in jima puščal vso zasebnost. Dalje: »Medve poskušava ustvariti družino!« Ali prav slišim? Kaj vendar delam narobe? Rušim to družino? Kako trdna pa sploh je ta družina, če jo moja gola prijaznost ogroža?

Po njunem mnenju kažem preveč zanimanja za otroka. Baje sem narobe razumel naš sporazum. »Ti nisi oče!« Pa saj nikoli nisem rekel, da hočem, da me tako imenujete. Niti mi ni pomembno. »Ampak ti še vedno misliš, da si!« Postajalo je vroče. Moje misli so torej problem? Ogorčen glas je nadaljeval: »Ti nimaš sina! Ju don heva san!«

Po dveh dolгих debatah nismo rešili ničesar. Nekajkrat sem še prejel fotografije z Lukcem, dokler niso tudi te usahnile. Med zadnjimi je bil smehljajoč se enoletni fantič v rožnati kiklici. Svetli prameni so mu zrasli, z oči mu jih je odstirala španga. Takrat nisem še ničesar vedel o teoriji spola.

Začeli sta zavračati vse. Voščilnico Luki za rojstni dan sta zignorirali. Darilo mojih staršev je pošta vrnila neodprto.

Po večmesečnem molku sta le predlagali srečanje na neki razstavi. Švankmajer. Ob prihodu se mi je mali nasmehnil, dotaknil sem se mu ličk: »Živijo Luka.« Neprijetna tišina. Kupimo karte, nato Olga s fantkom izgine za vogalom dolgega hodnika. Lotim se ogledovanja slik. Čez uro in pol ju zagledam na terasi. Učila ga je nek skok. Ko sem se približal, je učenje postalo še bolj zavzeto. S hrbtom proti meni. Takšna bodo torej odslej naša srečanja.

V kaj sem se zapletel? Kdo sta ti dve? Komu sem zaupal otroka? Zakaj takšno zavračanje? Naj grem na sodišče? Je to neskončni spor? Doživljenjska bolečina? Prva misel vsako jutro? Nemoč.

Kmalu po Lukčevem drugem rojstnem dnevu sem jih šel obiskat na Norveško, še zadnjič. Izdelal sem barvito knjigico z ilustracijami Lukca v balonu in drugih vozilih. Mali je takoj prišel k meni, nič se me ni bal. Olga mu je nemudoma pripravila papir in barvice. Precej očitno, da ga odvrča od stika z mano.

Čez čas zaslišim, da Luka pravi Olgi »mama.« Kar se mi je zdelo lepo. Da ne bo edini otrok v vrtcu, ki ne zakliče radostno »mami«, ko le-ta pride popoldne ponj. Ampak, ali nista bili proti tej besedi? Ker je po njunem preveč obremenjena? Previdno vprašam. Kako da vama Luka zdaj reče mama? Olga nejevoljno: »Zaradi jebenega vrtca!« Ah, torej v vrtcu se je navzel te nezaželene besede. Ingrid

postreže z bolj elaborirano razlago: »Ko neko osebo kličeš po imenu, nihče ne izve nič. Če pa rečeš mama, potem vsi vedo, da je ta tista, ki kuha, pere in dela vse! A zdaj razumeš«?

Po večerji, ko bo Luka zaspal, naj bi načeli pogovor. Poskusil bom z mirnim, pristnim zanimanjem za njune poglede. Morda vsaj dobim bolj jasne odgovore. Zdaj že vem, da jih moram iskati med vrsticami. V dolgi večerni debati izvem sledeče:

Olga in Ingrid sta izredno potrti, ker ne moreta sami spočeti otroka. Ker Luka biološko ni od obeh. Želita pozabiti na to dejstvo. Ingrid: »Kakor da bi živeli v mehurčku.« Če ju kdo na to opomni, ju hudo boli. Nočeta, da ju kdo spomni. Ampak jaz ju spominjam. Ker kažem zanimanje za otroka. To čutita kot boleče. To ni prav. Olga: »To je nesprejemljivo! Dis is anikseptabol!«

Večkrat vprašam, kaj točno sem naredil narobe. Tišina. Nimata odgovora. Onidve samo nekaj čutita. Da je čudno, če jaz pridem in nekaj »pričakujem«. Na osnovi moje »genetske vloge«. Ingrid: »Najina družina ne gradi na genetskih, pač pa na socialnih vlogah«. Olga: »Tu ni prostora za nobeno genetsko sranje«. »Geni so v tej hiši tabu!«

Zato sem dobrodošel zgolj in izključno kot prijatelj. Nikakor pa ne kot darovalec ali biološki oče. Olga mi svetuje, naj se obnašam enako kot pri katerih koli drugih znancih z otroki. Ampak, kaj torej lahko počnem? Česa ne smem? Lahko sedim poleg Lukca? Ga lahko gledam? Vse to moram sam vedeti. O podrobnostih nočeta govoriti. Nastopati moram enako, kot pri obisku drugih frendov z otroki. Olga: »Če tega ne moreš, si poišči pomoč!«

Spomnim ju na naš sporazum. Vsem nam je bilo od samega začetka jasno, da sem zainteresiran za stik z otrokom. Naj se pretvarjam? Naj pozabim, kako je otrok nastal? Olga: »Najdi si terapevta«. Ingrid: »Skrivaj!« Olga: »Tega sranja nočem več poslušat! Aj don vana hir dis!«

Nato Olga pove, da je ob rojstvu Luke doživela »emocionalni udarec« in »številne težave«, s katerimi je morala razčistiti. Zato naj tudi jaz razčistim s svojimi bremenami. Odgovorim, da nimam nobenih težav s čustvi. Preprosto sem bil radosten, da je rojen zdrav fantek. In sem še vedno. Ingrid: »Ali ne vidiš, kako zelo nam škodiš, ko želiš videt Luko?« To mi je nekoliko vzelo sapo. Pojma nisem imel, da komu škodim.

Pa saj sta sami zapisali v sporazum, da bo otrok pri meni en vikend na mesec. Ingrid: »Ker sva bili neumni! Kaj takega ne bi nikoli več zapisali ... Povsem neodgovorno je od starša, da kaj takega obljubi! Zdaj kot starš mislim, kako za vraga lahko kdo to zapiše!?« Če se preselim v Malmo, otroka ne bom videl, lahko se obrišem pod nosom.

Olga: »Ne prihajaš kot prijatelj! Prihajaš zato, ker se zanimaš za Luko! Kot oče! ... Nisi oče! On ni tvoj sin!« Od togote ji drhti spodnja ustnica. Povem, da mi je jasno, da ne vzgajam tega otroka. Da o ničemer ne odločam. Seveda prihajam kot prijatelj, vendar sem hkrati tudi donor. Ne morem se pretvarjati drugače.

Olga: »Jaz vem, da te to obremenjuje. To genetsko sranje je vgrajeno v nas! Zato posvojenci potem začnejo iskat prave starše. Ampak tega nočem slišat! Ker je boleče! Če bo to tako, potem lahko jaz

kar grem! Ker sem sama v tem primeru nihče - genetsko! Bikoz ajem noting! Lahko odidem, vidva pa kar sama nadaljujeta - kot mama in ata!» Medtem z leve zaslišim hlipanje, Ingrid je planila v jok: »Jaa ... to je to!«, hlip, »to je b... bistvo!«, hlip.

Nekako sem ohranil mirne živce. Prišli smo torej do bistva. Olgo ogroža moj obstoj. Da lahko ona obstane, moram jaz pasti. Drugače se sama počuti kot nihče. *»Nikakor ni moj namen kogar koli prizadeti ali izbrisati«*, sem odgovoril. Začutil pa sem prepad. Nepremostljivo globino, nerazvozljiv gordijski voz. V njenih burnih odzivih sem zaznal labirinte negotovosti in strahu. Besen nastop, ki želi prikriti krhkost neke ranjene ženske psihe. Nerazumno bojazen, ki se manifestira kot agresija. Napad, ki izvira iz šibkosti. Nezaupanja vase. Ki poskuša prikriti resnico. Prikrojiti realnost, da bi upravičila in potlačila svoj nepojasnljivi strah pred izginotjem, neobstojem.

Odšel sem na stranišče, čelo pod mrzlo vodo. Sanjam? Vendar more še ni bilo konec. Sledilo je Olgino videnje svoje tašče, Ingridine mame: *»Veš, z njo imam zelo malo potrpljenja. Ona misli, da lahko pride in se vede kakor ... stara mama.«* Slednje je izustila z mrzlim prezirom, skozi zobe. *»Ampak ona je nihče. Ona je zgolj jajčece!«* Kako to misliš? *»Ja, samo jajčece. Enako kot ti, ti si samo spermij! Ju ar džast a sprm.«*

Že mislim, da je bilo za en večer dovolj bizarnosti, ko Olga servira še zadnje vprašanje. Izgovorjeno z mešanico ogorčenja in neomajne gotovosti v svoj prav. S tem me bo razkrinkala, mene in moje neprimerno obnašanje. To bo dokaz, ki ga ne bom mogel zanikati: *»Zdaj pa povej, Jaka, od kod tebi ideja, kako, kako ti sploh pade na pamet, da lahko govoriš z Luko v slovenščini? Kaj z otroki svojih belgijskih frendov tudi govoriš slovensko?«*

Sesedem se na vlak. Prežvečen, izpljunjen, ožet. Ogorek v pepelniku. Sem res verjel, da bom lahko videval otroka? Da se bo spoštovalo pogodbo? Kakšna naivnost! Prav mi je.

Strmim skozi steklo. Kako naj utišam kričanje v sebi? Nadenem si slušalke in iščem nekaj glasnega. Mogoče Prokofjev št. 5, klavirski koncert. Še enkrat. Še petkrat. Še stokrat.

Stojim pod prho. Ne opazim, da je topla voda že zdavnaj pošla. Mrzla boža vrele misli.